

**Henk
Stoorvogel & Bart
van Nes**

holy plot

**STORYTELLING
IN DE BIJBEL**

holy plot

.....

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	8
INLEIDING: 4 ELEMENTEN, 6 SLEUTELS	11
De held	12
De queeste	14
De plot	17
De tijd	19
Welke bril heb je op?	21
Het literaire perspectief	23
Zes sleutels tot het ontcijferen van het verhaal	25
SLEUTEL 1: WOORDGEBRUIK	29
Leidende woorden	31
Contrasterende woorden	34
Het herhalen van leidende woorden over meerdere hoofdstukken	37
Leidende woorden om het karakter van de hoofdrolspelers te duiden	41
<i>Casestudy: Jakob</i>	43
Ten slotte: Waarom je mogelijk een andere Bijbelvertaling nodig hebt	50
Samenvatting woordgebruik	52
SLEUTEL 2: HANDELEN	53
Het nemen van initiatief	56
Het wisselen van initiatief	59

Verdichting van werkwoorden	62
Het proeven van de tekst	65
<i>Casestudy: Jakob</i>	67
Samenvatting handelen	69
SLEUTEL 3: DIALOOG	71
Je zegt dit nu wel, maar ...	73
Directe dialoog	75
Contrasterende dialoog	78
Dialoog interieur	81
De finesse van dialoog	84
<i>Casestudy: Mozes</i>	91
Samenvatting dialoog	94
SLEUTEL 4: KARAKTER	95
De waardenschaal van karakters	101
Uiterlijke kenmerken	103
Mening van anderen	106
Handelen	109
Dialoog	112
Gapping	120
Dialoog interieur	125
Contrast	128
Vertellerstekst	131
<i>Casestudy: David, Saul & Michal</i>	133
De essentie van Bijbelverhalen	141
Samenvatting karakter	142
SLEUTEL 5: STRUCTUUR	143
Structuur op versniveau	145
Structuur op verhaalniveau	147
Technieken voor het creëren van structuur in verhalen	149
Structuur op vertelling- en boekniveau	153
Structuur door herhalingen en contrasten	158
<i>Casestudy: Elia en de weduwe</i>	160
Samenvatting: de schoonheid van structuur	163

SLEUTEL 6: PATROON	165
Themalijnen	167
Type scenes	170
Metaforen	171
Holy Plot	173
Teruglezen	175
‘Elk verhaal fluistert Zijn naam’	178
<i>Casestudy: Elia en Elisa</i>	183
Nog één keer Jakob	186
Samenvatting patroon	188
 NAWOORD	 190
 VERDER LEZEN?	 191

VOORWOORD

Stel je een Bijbelverhaal eens voor als een raadsel dat vraagt om een oplossing. Als een escaperoom waarin je opgesloten zit. Als je rondkijkt in de kamer van het verhaal zie je van alles. Een bos bloemen. Een schilderij. Een bureau. Maar waar bevinden zich de aanwijzingen om het raadsel op te lossen en de kamer te kunnen verlaten? Ervaren escaperoombezoekers weten waar ze moeten zoeken, zij zijn vertrouwd met de structuur van puzzels en slagen erin verschillende *cues* met elkaar te verbinden.

Als je alleen de kamer ziet en niet het raadsel, dan geniet je van de kamer. Toch mis je dan het punt. De bedoeling van de kamer ontgaat je, en je blijft opgesloten in de beperkte ruimte van de kamer. Het doel van de escaperoom is om je een avontuurlijke ervaring van het oplossen van een raadsel te geven en je de weidse ruimte áchter de kamer binnen te leiden. Het gaat de escaperoom om de ruimte achter de escaperoom. Zo gaat het in de verhalen van de Bijbel ook vooral om de werke-

lijkheid achter het verhaal. Elk Bijbelverhaal maakt daarbij gebruik van een vaste set aanwijzingen om jou, als opmerkzame lezer, niet alleen een avontuurlijke ervaring van betekenisvorming te geven, maar je ook de weidse ruimte van het leven binnen te leiden.

De verhalen in de Bijbel behoren tot de parels van de antieke vertelkunst. De verhalen zijn als schilderijen van grote meesters die ons met vaardige hand meevoeren in de wereld die zij willen laten zien. Je kunt een Bijbelverhaal oppervlakkig lezen en er een levensles uit halen, maar wanneer je ontdekt hoe literaire grondregels worden toegepast om de verhalen diepgang en zeggingskracht te geven, gaat er een wereld voor je open.

In dit boek nemen we je mee in de zes belangrijkste basisregels voor het interpreteren van Bijbelverhalen. Deze regels noemen we sleutels, omdat zij je in staat stellen om kamers te openen en steeds dieper door te dringen in de betekenis van de tekst. Over het algemeen zul je ontdekken dat de regels

eenvoudig zijn, en dat het effect van het toepassen van deze regels op de verhalen leidt tot spectaculaire resultaten. Vaak is het alsof de betekenis in de Bijbelverhalen explodeert: ineens zie je zóveel.

Van jongs af aan zijn wij, Henk en Bart, opgegroeid met de verhalen van David en Goliath, Jozef en zijn veelkleurige mantel en Jezus en de storm op het meer. Toch was het pas een jaar of zeven geleden dat we de kunst van het

lezen van Bijbelverhalen ontdekten. Er ging een wereld voor ons open. Het was alsof we de Bijbel ons leven lang in zwart-wit hadden gelezen, en nu opeens in kleur. Elk verhaal werd zoveel spannender, de psychologische diepgang nam zozeer toe, de mensen werden zoveel echter. En God werd zoveel groter.

We ontdekten dat de Bijbelverhalen gaan over onze diepste menselijkheid, onze drijfveren en angsten, onze hoop en ons aardse ge-

loof, onze pogingen ons leven te veranderen en de manieren waarop dit al te vaak faalt. We kwamen erachter hoe de Bijbelverhalen niet alleen een visie geven op God, maar ook op hoe het leven is en hoe het vaak gaat. Er zijn patronen. In de strijd tussen broers, de manieren waarop liefde opbloeit, de wijze waarop macht de neiging heeft ons te beheersen.

Vanuit onze studie naar de verteltechniek achter de Bijbelverhalen ontwikkelden we een training: Bijbelverhalen interpreteren. Door de jaren heen zijn we met honderden mensen de Bijbelverhalen ingedoken. Elke keer weer waren wijzelf degenen die het meeste leerden. We genoten van de trainingen met sprekers, predikanten en kringleiders. Maar het meest kostbaar vond ik (Henk) de momenten dat ik samen met mijn kinderen de Bijbelverhalen in dook. Wat hebben we gelachen! Over de zeehondenrace of de regen van gehaktballen. Maar wat was het ook spannend! Want, weet je wat Gideon dreef in zijn strijd tegen de Midjanieten? Wat denk jij dat Uria wist van wat er tussen David en Batseba was gebeurd? Daarover later meer.

We gaan van start. Maar voor we dat doen, brengen we graag nog een dankbetuiging aan enkele grootheden die ons voor zijn gegaan, en waar we ontzettend veel van hebben geleerd. Onze 'eigen', Nederlandse, Jan Fokkelman verstond als geen ander de kunst van het interpreteren van Bijbelse vertellingen. Zijn boek *Vertelkunst in de Bijbel* is wat ons betreft een klassieker. Net als *The Art of Biblical Narrative* van Robert Alter. Voor de lezers die zich na het lezen van dit boek verder willen verdiepen in deze materie, zijn dat aanraders. In de bladzijden die volgen nemen we je mee op avontuur langs de technieken van storytelling in de Bijbel en geven we talloze voorbeelden. Onze wens is dat je niet alleen zult genieten van deze voorbeelden en de schoonheid van de Bijbel, maar vooral zelf de Bijbel beter leert lezen. Dat je scherper zult kijken, meer gaat zien en (nog) meer onder de indruk raakt van God.

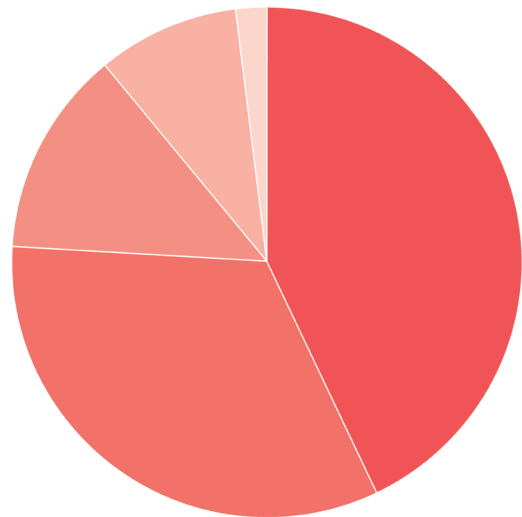
Henk Stoorvogel & Bart van Nes

INLEIDING:

4 ELEMENTEN, 6 SLEUTELS

De Bijbel bestaat uit verschillende genres, ofwel schrijfstijlen. Een groot deel van de Bijbel bestaat uit poëzie. Neem bijvoorbeeld de Psalmen of de Spreuken, maar ook Hooglied of het grootste deel van het boek Job. Deze teksten zijn geschreven in dichtvorm. Een groot deel van het Nieuwe Testament bestaat uit brieven. Dat is een genre op zich. Maar het grootste deel van de Bijbel, bijna de helft van alle teksten, is verhalend van aard. Storytelling is in de Bijbel dominant. Als je de Bijbel wilt leren kennen, is het dus van groot belang dat je de Bijbelverhalen leert lezen.

Wat zijn de kenmerken van een verhaal? Elk verhaal bestaat uit een aantal kernelementen: de held, de queeste, de plot en het omgaan met de tijd. Laten we ze één voor één bekijken, en pak je Bijbel erbij, want we gaan gelijk een aantal oefeningen doen.

- Narratief 43%
- Poëzie 33%
- Brieven 13%
- Evangelien 9%
- Apocalyptiek 2%

1. De held

Elk verhaal heeft een held. De held is de dominante figuur in het verhaal. De held is niet per se de ‘good guy’, hij kan ook de slechterik zijn. De held is de persoon die op zoek is naar een object van waarde. Dat kan van alles zijn: het vinden van een geliefde (zoals Jonatan die vriendschap sluit met David, in 1 Samuël 18), het zoeken van genezing (zoals de vrienden van de verlamde man in Lucas 5), of het bevrijden van een volk (zoals in de geschiedenis van Simson).

Er zijn drie vuistregels om te bepalen wie de held in een verhaal is:

1. Wie is er vooral op zoek naar iets van waarde? Wie zoekt de schat? Wie is er uit op genezing, macht, overwinning of het terugvinden van persoonlijke bezittingen?
2. Wie neemt het initiatief? Welke persoon zorgt ervoor dat de gebeurtenissen in het verhaal in gang worden gezet?

3. Wie komt er het vaakst voor in het verhaal? De held van het verhaal is meestal het vaakst aanwezig. Hij of zij heeft het probleem, handelt, spreekt of wordt toegeproken.

Het bepalen van de held in het verhaal is niet altijd even makkelijk. Neem de verhalen in de evangeliën. Is Jezus in elk verhaal de held? Op de zondagsschool leerden we dat dit inderdaad zo is. Maar neem nu het verhaal van de bloedvloeiende vrouw in Marcus 5:25-34. Jezus keert na een nachtelijke tocht vol avontuur terug in Kapernaüm, waar Hij wordt opgewacht door een menigte. Plotseling is daar Jaïrus. Hij ‘komt aan’, ‘ziet’ Jezus, ‘valt voor hem neer’ en pleit dringend. Het is duidelijk dat Jaïrus in dit geval de held is. Hij is op zoek naar herstel voor zijn dochter. Hij neemt initiatief en handelt. Jezus reageert en gaat op weg naar het huis van Jaïrus. Maar dan is daar opeens een vrouw. In vers 25 en 26 wordt zij aan ons voorgesteld. In vers 27 komt zij in actie en in vers 28 lezen we over haar motief: zij wil gered worden. Dat is haar queeste. Zij is

‘De held is de persoon die op zoek is naar een object van waarde.’

daarmee onze voornaamste kandidaat voor de held. Want hoewel het verhaal zich rondom Jezus afspeelt en Hij in het hart van het verhaal handelt, is het de vrouw die het verhaal in beweging zet, en bij wie het afsluit. De vrouw initieert de onderbreking in het verhaal van het dochttertje van Jäirus, zij krijgt de meeste werkwoorden in de tekst en is in de meeste scènes aanwezig. In een paar scènes is ze onzichtbaar aanwezig, omdat ze handig

gebruik heeft gemaakt van de menigte om daar in op te lossen. Maar terwijl Jezus zijn ogen zoekend over de menigte laat gaan, zien wij ergens weggedoken achter de brede rug van een man ook de vrouw. Het verhaal begint en eindigt bij de vrouw. Haar situatie aan het begin is door haar initiatief beslissend veranderd aan het eind. De held in dit verhaal is dus niet Jezus, en zeker niet de leerlingen, maar de vrouw.

Oefening: vind de held

Lees de volgende gedeelten. Wie is de held in het verhaal?

Richteren 4 – Het verhaal van Debora, Barak, Sisera en Jaël

1 Samuël 25 – Het verhaal van David, Nabal en Abigaïl

2 Koningen 4:1-7 – Het verhaal van Elisa en de arme weduwe

2. De queeste

De zoektocht naar het object van waarde noemen we ‘de queeste’. In veel klassieke verhalen uit de oudheid zijn deze zoektochten vaak avontuurlijke reizen, waarin de held voor grote uitdagingen komt te staan. Als de held erin slaagt de hindernissen te overwinnen, komt hij tot vervulling van zijn missie. De queeste van de held doorloopt in de literatuur doorgaans de volgende cyclus:

1. Het gewone thuis. Het verhaal van de held begint thuis. Alles is vredig en goed. De jongste en de oudste zoon draaien lekker mee in het boerenbedrijf van hun vader. Gideon perst wijn bij het huis van zijn vader. David past op de schapen van zijn vader. Maar tegelijk is alles ook té voorspelbaar, té vredig, té goed. Het leven is te vlak en de held verlangt naar meer.
2. De queeste begint. De roep klinkt en het avontuur lonkt. Er is een onverwachte gebeurtenis, een verlangen dat serieus genomen moet worden, een opdracht die vraagt om vervulling, en de held aanvaardt een reis vol gevaar en avontuur. Hier gaan de wegen van de held en de antiheld uiteen. De jongste zoon trekt de wijde wereld in, de oudste zoon kiest voor veiligheid en controle en blijft thuis. Elimelech en Naömi verlaten Betlehem en verhuizen naar de vlakte van Moab.
3. De crisis slaat toe. De held wordt geconfronteerd met lijden. Hij raakt vanbinnen door zijn krachten heen en vanbuiten slaat het noodlot toe. Voor de oudste zoon zal de crisis pas op een later tijdstip toeslaan: op het moment dat zijn jongste broer terugkeert. Een crisis (hongersnood) zet de queeste van Elimelech en Naömi in beweging. De crisis die zij wilden voorkomen (de dood) treft hun gezin echter alsnog in Moab, waardoor Naömi en Ruth zich voor een nieuwe werkelijkheid gesteld zien.
4. De held komt tot innerlijk ontwaken. De crisis heeft lijden tot gevolg, maar dit lijden is voor de held noodzakelijk om te komen tot zelfinzicht en volwassenheid. De held wordt gedwongen zijn schaduwkanten onder ogen te komen en een diepgaand proces van innerlijke reiniging en

rijping door te maken. Denk bijvoorbeeld aan de woorden van Ruth: ‘Waar u gaat, daar zal ik gaan, waar u slaapt, daar zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God.’

5. De held keert terug naar huis. Er wordt heimwee aangewakkerd en de held realiseert zich dat zijn thuis zoals hij dat kende alles heeft waar hij ten diepste naar verlangt.
6. De held komt thuis. En hoewel alles hetzelfde is, is alles veranderd. De held is niet meer dezelfde. Hij is tot volwassenheid en innerlijke vrede gekomen. Maar ook thuis is niet meer hetzelfde: de liefde van de vader voelt als nieuw en werkt transforme- rend.

Dit is het verhaal dat in talloze verhalen, met eindeloze variaties, steeds weer terugkomt. In de Odyssee, een van de oudste avonturenverhalen uit de geschiedenis, is de held, Odysseus, jarenlang onderweg naar zijn thuis: Ithaka. Onderweg moet hij het hoofd bieden aan mensenetende cyclopen, betoverende sirenen en bovennatuurlijke stormen. Ook in de Bijbelverhalen kunnen de reizen van de hoofdpersonen epische proporties aannemen. Zo moet Jakob vluchten voor zijn leven en krijgt hij in het verre Haran te maken met zijn geslepen oom, Laban. Jakob ontmoet daar zijn gelijke in list en bedrog. Verhaal na verhaal zien we de beide mannen in – veelal nachtelijke – scènes verwickeld in een partij armpje

‘De queeste kan complex zijn en meerdere hoofdstukken bevatten, maar ook eenvoudig zijn en binnen een paar verzen verteld worden.’

drukken. Na een verblijf van twintig jaar in ballingschap besluit Jakob om zijn verleden en demonen onder ogen te komen. Hij strijdt op leven en dood met een mysterieuze figuur uit de boven- of (volgens sommige Joodse rabbi's) onderwereld, om uiteindelijk te komen tot verzoening met zijn broer Esau.

De gelijkenis van de verloren zoon vertelt het verhaal van de held, degene die de roep beantwoordt en het avontuur aangaat, en het verhaal van de antiheld, degene die kiest voor controle en veiligheid. Beiden worden geconfronteerd met een crisis, beiden komen voor de keuze te staan of zij terugkeren naar huis of niet. De held is bereid de weg naar huis te aanvaarden, de antiheld blijft buiten en mist het feest. De weg van de hoofdpersonen in de gelijkenis van de verloren zoon komt opvallend overeen met de cyclus van de reis van de held zoals die in de literatuur wordt weergegeven.

Deze cyclus van de reis van de held bestaat niet alleen in de literatuur. Het is ook het sjabloon voor talloze films. Niet alleen bombasti-

sche actiefilms maar ook bijvoorbeeld animatie- en scififilms. Denk aan *Star Wars*, *Harry Potter* maar ook *Finding Nemo*, *Mulan*, *The Lion King*, *The Incredibles*, *Moana* – ze volgen allemaal min of meer dit patroon. Waarom? In onze begeleiding van mensen, en onze eigen ervaring, komt deze cyclus keer op keer terug in de realiteit van het leven.

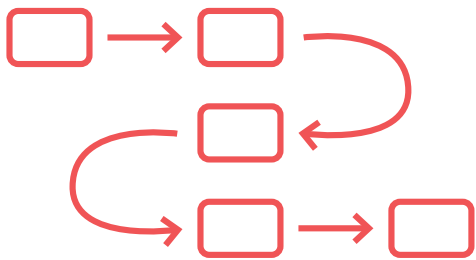
De queeste kan complex zijn en meerdere hoofdstukken bevatten, maar ook eenvoudig zijn en binnen een paar verzen verteld worden. De queeste van de arme weduwe in 2 Koningen 4, die probeert haar twee zoons uit handen van de slavenhandelaar te houden, wordt in slechts zeven verzen verteld.

Oefening: de queeste van kerst

In Matteüs 2 vind je verschillende personages die allemaal hun eigen queeste doormaken: Maria, de herders en de wijzen. Lees Matteüs 2 en stel jezelf de volgende vragen:

- Waar begint de queeste?
- Welk object van waarde wordt er gezocht?
- Wat is het moment van crisis?
- Hoe keert de held huiswaarts?

3. De plot

De plot is de organisatievorm van een verhaal. Het idee dat een verhaal ‘georganiseerd’ of ‘gecomponeerd’ is, is misschien een vernieuwende gedachte. Toch kan dit simpele inzicht je enorm helpen om een beter begrip te krijgen van Bijbelverhalen.

Een plot bestaat in de simpelste vorm uit een begin, een midden en een eind. Neem het miniverhaal uit 2 Samuël 23. In dit hoofdstuk worden de helden van David opgesomd, waaronder Samma. Hij wordt geïntroduceerd met de volgende woorden: ‘De derde was Samma,

de zoon van Age, uit Harar’ (2 Sam. 23:11). In onderstaande tabel zie je zijn verhaal weergegeven in de basisstructuur van de plot: begin, midden en eind.

Het verhaal begint met grote dreiging. De aartsvijanden van Israël zijn opgetrokken en het leger van Israël is in wanorde gevlucht. Dit kan desastreuze gevolgen hebben voor heel Israël. Aan het eind van het verhaal is de dreiging van het begin niet alleen afgewend, maar ómgekeerd: de Filistijnen zijn verslagen en Israël heeft een gróte overwinning behaald.

Bij alle Bijbelverhalen helpt het enorm om de situatie aan het eind te vergelijken met die aan het begin. Hoe is de stand van zaken aan het eind veranderd ten opzichte van het begin? De dramatische verandering in het mini-avontuur van Samma wordt samengevat in één zin. Een zin die in één adem achteloos uitgesproken kan worden, maar die zwanger is van heroïek. Er was namelijk één man die níet

Begin (vers 11)	Midden (vers 12a)	Eind (vers 12b)
De Filistijnen hadden op een keer hun troepen samenge-trokken bij Lechi, waar een akker met linzen was. Het leger van Israël was op de vlucht geslagen.	Maar Samma stelde zich op de akker op en wist die te behouden.	Hij versloeg de Filistijnen, en de Heer schonk Israël een grote overwinning.

‘Een plot bestaat in de simpelste vorm uit een begin, een midden en een eind.’

vluchtte. En hij stelde zich midden op een akker op. Ervaren vechters zullen je vertellen dat in een gevecht tegen een overmacht dit een van de nadeligste dingen is die je kunt doen.

Je wordt dan namelijk makkelijk omsingeld. Vecht je één tegen honderd? Ga dan staan tegen een muur, of nog liever, in een haakse hoek van een muur. Of bovenaan een nauwe trap. Maar niet in een open veld! Samma deed het toch. Hij vluchtte niet. Stelde zich op het veld op. En ... wist te winnen! Onnodig te zeggen dat Samma de held is van het verhaal. Hij nam het initiatief om te blijven staan. Hij is de persoon die handelt (zich opstelt, de akker behoudt, de Filistijnen verslaat).

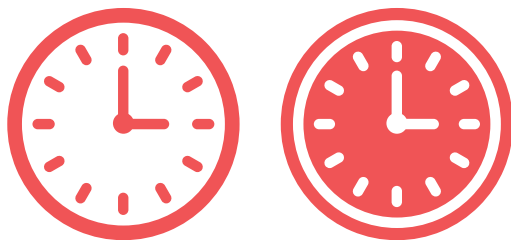
Oefening: het ontdekken van de plot

Lees Lucas 19:1-10 voor een korte oefening of 1 Samuël 25 voor een langere oefening.

Beantwoord de volgende vragen:

- Hoe is de situatie aan het begin van het verhaal?
- Hoe is de situatie veranderd aan het eind van het verhaal?
- Waar vindt de beslissende omkering plaats?

4. De tijd

In Bijbelverhalen zijn twee vormen van tijd belangrijk: de verteltijd en de vertelde tijd. De verteltijd is de tijd die nodig is om het verhaal ‘te vertellen’, ofwel te lezen. Hierdoor krijg je gevoel voor de omvang van het verhaal. Het verhaal van Samma vraagt 30 seconden verteltijd, het verhaal van David en Goliat vijf minuten.

De vertelde tijd is de tijdspanne die *in* het verhaal wordt beschreven. In het verhaal van Samma beslaat de totale vertelde tijd misschien enkele weken. De Filistijnen vallen binnen, het leger van Israël trekt op om het land te verdedigen, de spanning stijgt, de dreiging wordt te veel en het leger van Israël vlucht. Samma voert zijn gedenkwaardige veldslag op het linzenveld en de Filistijnen druipen af naar hun thuisland.

Niet alleen de verteltijd, maar ook de vertelde tijd in het verhaal van David en Goliat is langer dan in het verhaal van Samma. Ook hier hebben we te maken met het oprukkende Filistijnse leger, de mobilisatie van het Israë-

lische leger en de stijgende spanning. Nu lezen we ook dat het uitdagen door Goliat veertig dagen aanhield (1 Sam. 17:16). Het verhaal omspant dus meer dan een maand. In vers 54 van 1 Samuël 17 duikt dan nog een opmerkelijke zin op: ‘David nam het hoofd van de Filistijn mee om het naar Jeruzalem te brengen.’ Maar ... Jeruzalem bestond in deze tijd nog niet eens! Pas in 2 Samuël 5, meer dan tien jaar later, zou David Jebus, het latere Jeruzalem, veroveren. Aan het eind van het verhaal opent de schrijver dus een venster naar de toekomst en vertelt hij ons: dít (het verslaan van Goliat) had álles te maken met dát (het koningschap van David over heel Israël vanuit Jeruzalem).

Het spelen met de tijd is een gegeven in Bijbelverhalen, en voor ons die de Bijbelverhalen willen interpreteren is het een belangrijke vaardigheid om dit spel met de tijd te zien en te doorgronden. Neem bijvoorbeeld het Abraham-verhaal in Genesis. Het verhaal omspant 14 hoofdstukken (Gen. 12-25). Aan het begin wordt ons expliciet verteld dat Abraham vijfenzeventig jaar oud is (Gen. 12:4) en dat hij bij overlijden honderdvijfenzeventig is (Gen. 25:7). In het Abraham-verhaal is er één jaar dat belangrijker is dan alle andere, namelijk zijn honderdste levensjaar. Dit ene jaar krijgt namelijk bovenmate veel aandacht in Genesis. Van Genesis 17 tot aan het begin van Genesis 21, bijna vijf hoofdstukken lang, wor-

den we meegenomen in de gebeurtenissen van dat ene jaar. Blijkbaar was dit hét jaar van Abrahams leven. In Genesis 16:16 is Abraham zesentachtig, één vers later is hij negenennegentig. En pas vier hoofdstukken later zijn de negen maanden zwangerschap van Sara voorbij en bevalt zij ‘op de vastgestelde tijd’ (21:2). De dertien jaar tussen zijn zesentachtigste en negenennegentigste vond de verteller blijkbaar niet de moeite waard voor het overdragen van de kern van het Abraham-verhaal.

Een ander treffend voorbeeld van hoe er in Bijbelverhalen met tijd gespeeld wordt is Genesis 38. In vers 1-11 vertrekt Juda bij zijn familie vandaan, en trouwt hij een vrouw. In de daaropvolgende verzen zijn we getuige van drie geboortes van zoons, waarvan de oudste twee ook nog eens trouwen, en sterven. In enkele pennenstreken trekken decennia aan ons voorbij. Mensen huwen, krijgen kinderen, die kinderen worden volwassen, en trouwen, en sterven. Het tempo zit er goed in! Maar in hetzelfde hoofdstuk zijn we er ook getuige van dat de tijd vrijwel stilstaat. Als Juda ontdekt

dat zijn schoondochter Tamar zwanger is, laat hij haar naar buiten slepen om te worden verbrand. Op dat moment lezen we het volgende: ‘Maar terwijl ze de stad uit werd gebracht, liet ze haar schoonvader deze boodschap brengen: “Ik ben zwanger van de eigenaar van deze voorwerpen”’ (38:25). Het is alsof er opeens vol aan de handrem getrokken wordt om in te zoomen op wat er in dit moment gebeurt.

Dit is de dynamiek van tijd. Wanneer dat voldoende is stapt de verteller met zevenmijslaarzen door de tijd. Dan worden 13, 20 of zelfs langere periodes met één pennenstreek overbrugd. Om een moment later de pas in te houden, af te remmen en ons mee te nemen in de gedachten, overwegingen en woorden van één enkel moment. Soms wordt de loop van een leven beslist in het handelen en spreken dat slechts een moment duurt. Als verteller wil je die momenten in woorden vangen en uitvergroten. Om vervolgens, waar het weer kan, uit te zoomen en een groter plaatje te laten zien.

Oefening: spelen met tijd

In Lucas 8:40-56 zijn twee verhalen met elkaar verweven: het verhaal van het dochttertje van Jairus en het verhaal van de bloedvloeiende vrouw.

- Op welke wijze speelt dit verhaal met de tijd?
- Waar staat het verhaal ‘op de rem’, en staat de tijd stil?
- Waar maakt het verhaal sprongen in de tijd?

Welke bril heb je op?

Nu weten we uit welke elementen een verhaal bestaat. Maar nu de vraag: hoe lees je eigenlijk een verhaal? Een valkuil in het lezen van Bijbelverhalen is dat je als lezer te snel denkt: ‘Ah, ik zie het al. Dit gaat over dat.’ De kans is groot dat je de echte betekenis dan net misloopt. Hoe bekender de verhalen voor je zijn, hoe groter het risico op blinde vlekken en te haastige conclusies. Om je meer bewust te worden van hoe je leest, is het zinvol om je af te vragen waar je eigenlijk naar op zoek bent als je een verhaal leest. De valkuil van te snel interpreteren komt vaak voor in drie vormen. We zullen ze illustreren aan de hand van het verhaal van Simson:

- *Wat kan ik ervan leren?* Hierbij ga je op zoek naar lessen en principes die je uit het verhaal kunt halen. In het verhaal van Simson zien we dat zijn karakter zijn roeping niet overleeft. Hij is een heethoofd die voortdurend met vuur speelt en zijn ogen en handen niet thuis kan houden. Dus concludeer je: dit is wat wij als goede christenen moeten doen: oefen je in zelf-

beheersing, vlucht voor de vreemde vrouw, maak de goede keuzes en zorg dat je niet in een isolement raakt. Allemaal waar, maar het gevaar van al te snel zoeken naar principes, lessen en toepassingen is dat het de dynamische en gelaagde wereld van de Bijbelverhalen platslaat tot abstracte tegeltjeswijsheden. Deze manier van lezen noemen we ook wel het *moreeltheologische perspectief*.

- *Wat kan ik leren van en over Israël?* Hierbij denk je al snel aan de betekenis van het verhaal voor de geschiedenis van het Joodse volk. Simson was een richter en het boek Richteren vertelt wat er gebeurt met Israël wanneer iedereen doet wat goed is in eigen ogen. Dus concludeer je: het gaat mis bij Simson omdat er nog geen koning is, dus moet er een koning komen. Je leest de tekst vooral als informatie over de wortels en geschiedenis van het Joodse volk. Je vergeet dat de tekst misschien veel meer of iets anders wil zeggen. Deze manier van lezen noemen we ook wel het *nationaalhistorisch perspectief*.

MOREELTHEOLOGISCH

NATIONAALHISTORISCH

CHRISTOCENTRISCH

‘Hoe bekender de verhalen voor je zijn, hoe groter het risico op blinde vlekken en te haastige conclusies.’

- *Waar is Jezus in dit verhaal?* Hierbij ga je gelijk op zoek naar waar Simson je aan Jezus doet denken. Simson met de poorten van Gaza op zijn rug die de berg op gaat (Richt. 16:3) doet je dan denken aan Jezus die het kruis draagt op weg naar Golgotha.

Simson vertelt een raadsel en Jezus vertelt gelijkenissen. Simson wordt geleid door de Geest en Jezus ook. Simson geeft uiteindelijk zijn leven om de Filistijnen te verslaan. Jezus is inderdaad de ultieme sleutel om de Bijbel te begrijpen, maar als je overal meteen naar Jezus zoekt en direct naar het kruis van Golgotha wilt verwijzen, mis je misschien wat de schrijver oorspronkelijk bedoelde met het verhaal. Deze manier van lezen noemen we ook wel het *christo-centrische perspectief*.

Bijbelverhalen zijn schatkamers vol psychologische diepgang, dubbele lagen en verrassende betekenissen

Henk Stoorvogel en Bart van Nes nemen je mee in de Bijbelse verhalen, waardoor het is alsof je ze voor het eerst leest. Met hulp van het gedachtegoed van literatuurwetenschappers hebben ze een model ontwikkeld waarbij het geheim, dat tot nu toe alleen toegankelijk was voor theologen, ontsloten wordt voor een breed publiek.

Holy plot biedt een methode die het mogelijk maakt de Bijbel niet alleen te lezen, maar ook te ervaren. Met verhelderende infographics en meer dan 40 oefeningen is het een echt werkboek. De Bijbelverhalen worden kleurrijk en levendig, waardoor ze resoneren met jou als lezer. Of je nu op zoek bent naar inspiratie, verdieping of een nieuwe manier om met de Bijbel om te gaan: dit frisse en speelse boek biedt waardevolle inzichten en handvatten. Ontdek de kracht van storytelling in de Bijbel.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 978 90 435 4016 2 • NUR 810

9 789043 540162